ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ ԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԲԱԺԱՆՄՈՒՆՔԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ԺՈՂՈՎԸ

Մարտի 19-ին տեղի ունեցավ ՀՍՍՀ գիտությունների ակադեմիայի հասարակական գիտությունների բաժանմունքի տարեկան ժողովը: «Գիտահետազոտական հիմնարկների մեկ տարվա կատարած աշխատանքների մասին» հաշվետու զեկուցումով հանդես եկավ հասարակական գիտությունների բաժանմունքի ակադեմիկոս-քարտուղար Ծ. Պ. Աղայանը:

Զեկուցողը ընդգծեց, որ հանրապետության հասարակական գիտությունների բնագավառի գիտահետազոտական հիմնարկների կոլեկտիվների հիմնական գործունեությունը հաշվետու ժամանակաշրջանում ընթացել է Վ. Ի. Լենինի ծննդյան 100-ամյակը արժանավայել դիմավորելու նշանաբանով: Ակադեմիայի տնտեսագետների, պատմաբանների, փիլիսոփաների, գրականագետների և այլ բնագավառների գիտնականների ուշադրության կենտրոնում է եղել լենինյան թեմատիկայի մշակումը և ընդհանրացումը: Տնտեսագիտական ինստիտուտը հրատարակել է «Սոցիալիստական վերարտադրության մասին ուսմունքը» կոլեկտիվ աշխատությունը, որտեղ լուսաբանված են սոցիալիստական ընդլայնված վերարտադրության հիմնական գծերի, ազգային եկամտի-արտադրության և օգտագործման, արդյունաբերության և գյուղատնտեսության կառուցվածքի կատարելագործման հարցերը: Պատմության ինստիտուտը հրատարակել է Ա. Հարությունյանի «Հոկտեմբերյան լենինյան դեկրետները և նրանց արձագանքները Անդրկովկասում», Ա. Մնացականյանի «Վ. Ի. Լենինը և ազգային հարցի լուծումը ՍՍՀՄ-ում» մենագրական ուսումնասիրությունները: Ինստիտուտը կազմակերպել է «Վ. Ի. Լենինը և հայ ժողովրդի ազատագրումը» թեմայով գիտական նստաշրջան՝ ինչպես Երևանում, այնպես էլ հանրապետության մի շարք շրջաններում:

Լենինյան թեմատիկան արժանավոր տեղ է գրավել նաև ակադեմիայի գրականության, փիլիսոփայության և իրավունքի ինստիտուտների, արևելագիտության սեկտորի և այլ հիմնարկների գործունեությունում: Գրականության ինստիտուտը ավարտել է «Կուսակցականության լենինյան ուսմունքը և հայ գրականության մի քանի հարցեր» մենագրությունը: Բացի այդ ուսումնասիրված են գրականության հարցերի մասին Լենինի հայացքների վերաբերյալ հայ մամուլի և գրականագետների արձագանքները, ցույց են տրված գրականության կուսակցականության լենինյան սկզբունքի իրականացման ուղիները: Երևանում և հանրապետության շրջաններում կազմակերպվել են գիտական նստաշրջաններ «Լենինը և գրականության հարցերը» թեմայով: Փիլիսոփայության և իրավունքի ինստիտուտը պատրաստել է «Վ. Ի. Լենինը և սոցիալիստական հեղափոխության դիալեկտիկայի մի քանի հարցեր» և «Վ. Ի. Լենինը և սովետական ազգային պետականությունը» մենագրությունները, իսկ արևելագիտության սեկտորը հրատարակել է «Վ. Ի. Լենինը և Մերձավոր ու Միջին Արևելքի ժողովուրդների ազգային-ազատագրական պայքարը» ժողովածուն:

Վ. Ի. Լենինի ծննդյան 100-ամյակի կապակցությամբ սկսած 1969 թ. աշնանից ակադեմիայի հիմնարկները «Գիտության օրեր» են կազմակերպել Երևանի և հանրապետության մյուս քաղաքների արդյունաբերական ձեռնարկություններում, ինչպես, օրինակ՝ տնտեսագիտական ինստիտուտը՝ էլեկտրալամպերի գործարանում, պատմության ինստիտուտը՝ մանույի կոմբինատում, գրականության ինստիտուտը՝ ռելեյի գործարանում, արվեստի ինստիտուտը՝ ավտոդողերի գործարանում, փիլիսոփայության և իրավունքի ինստիտուտը՝ Կիրովականի «Ավտոմատիկա» գիտա-հետազոտական ինստիտուտում և կոնստրուկտորական բյուրոյում, արևելագիտության սեկտորը՝ Լենինականի էլեկտրատեխնիկական գործարանում:

Մոսկվայում կազմակերպված միութենական հանրապետությունների գիտության օրերին հայ գիտնականները հանդիպումներ են ունեցել Մոսկվայի Տիմիրյազևյան և Կիրովյան շրջանների աշխատավորների հետ: Մոսկվայում դասախոսություններով հանդես են եկել ակադեմիկոսներ Ա. Առաքելյանը, Ծ. Աղայանը, ՀՍՍՀ ԳԱ թղթակից-անդամ Գ. Ղարիբջանյանը, պրոֆեսորներ Գ. Գալոյանը, Ա. Մնացականյանը:

Այնուհետև զեկուցողը մանրամասն վերլուծեց հասարակական գիտությունների հիմնարկների մեկ տարվա կատարած գիտա-հետազոտական մյուս աշխատանքները:

— Տնտեսագիտական ինստիտուտի աշխատանքների հիմնական պրոբլեմը,— ասաց նա,— 1969 թ. եղել է հանրապետության հասարակա-

կան աշխատությունների կառուցվածքի կատարելագործում և՝ արդյունավետության բարձրացումը։ Այդ պրոբլեմը ուսումնասիրվել է ընդլայնված վերարտադրության էֆեկտիվ և նյութական համամասնությունների, հիմնական ֆոնդերի ու կապիտալ ներդրումների տնտեսական արդյունավետության բարձրացման, աշխատանքային ռեսուրսների արդյունավետ օգտագործման և արտադրության նյութական խրախուսման ուղղություններով։

Ինստիտուտը կենտրոնական տնտեսագիտական-մաթեմատիկական ինստիտուտի հետ միասին կազմել է Հայկական ՍՍՀ ժողովրդական տնտեսության զարգացման մինչև՝ 1985 թ. ամփոփ ցուցանիշների տարբերակային նախագիծը. Ինստիտուտը մշակել է արդյունավետության ցուցանիշների գիտական պատճառաբանման հիմունքները, որոնց կիրառումը հնարավորություն է տալիս զգալիորեն ճշգրտել արդյունավետության ցուցանիշների հաշվարկման եղանակները։ Տնտեսագետների կողմից «Տնտհաշվարկը և հիմնական արտադրական ֆոնդերի օգտագործումը Հայկական ՍՍՀ էլեկտրատեխնիկական արդյունաբերության մեջ» թեմայի ուսումնասիրությունները ցույց են տվել, որ պլանավորման և նյութական խրախուսման նոր համակարգին անցնելը զգալի չափով բարելավել է արտադրական ֆոնդերի օգտագործումը։

Անցյալ տարի ակադեմիայի պատմության ինստիտուտի գործունեությունը. Մ. Գ. Ներսիսյանը նշեց, որ պատմաբանները ավարտել և տպագրության են հանձնել «Հայ ժողովրդի պատմության» բազմահատորյակի I և VIII հատորները, խմբագրվում է V հատորը։ Հաշվետու տարում հրատարակվել են մի շարք աշխատություններ, որոնց թվում՝ Ա. Այվազյանի «Բանվոր դասակարգի դերը Հայաստանում կոլտնտեսային կարգի հաղթանակի գործում», Լ. Բաբայանի «Հայաստանի սոցիալ-տնտեսական և քաղաքական պատմությունը XIII—XIV դարերում», Ա. Տեր-Ղևոնդյանի «Ագաթանգեղոսի արաբական նոր խմբագրությունը», Գ. Գալոյանի «Բանվորական շարժումը և ազգային հարցը Անդրկովկասում»։

— Հաշվետու տարում,— ընդգծեց զեկուցողը,— մեր ամբողջ ժողովրդի գիտական մշակութային և հասարակական կյանքում կարևոր իրադարձություններ էին Հովհ. Թումանյանի և Կոմիտասի ծննդյան 100-ամյա հոբելյանները, որոնց նախապատրաստման և անցկացման գործում իրենց նշանակալից լուման են ներդրել գրականության, արվեստի և լեզվի ինստիտուտները։ Այդ հոբելյանների կապակցությամբ նրանք հրատարակել են Ա. Ինճիկյանի «Հովհաննես Թումանյան» մենագրությունը. «Հովհ. Թումանյանը ժամանակակիցների հուշերում» «Հ. Թումանյան. հետազոտություններ և ուսումնասիրություններ», «Կոմիտասական» խորագրով հայերեն և ռուսերեն հոդվածների ժողովածուները։ Վերահրատարակվել են Կոմիտասի երկերի առաջին և երկրորդ հատորները, պատրաստվել է երրորդ հատորը։ Հրատարակության է պատրաստվել «Հովհ. Թումանյանի ստեղծագործական երկերի լեզվի բառարանը», լույս են տեսել «Թումանյանը արվեստի մասին» և «Թումանյանը Շեքսպիրի մասին» ժողովածուները։

Հոբելյանական օրերին գրականության ինստիտուտը գիտական նստաշրջաններ է կազմակերպել Երևանում, Կիրովականում, Ստեփանավանում, ինչպես նաև Թումանյանի հոբելյանի առթիվ՝ Մոսկվայում՝ Մ. Գորկու անվան համաշխարհային գրականության ինստիտուտի հետ համատեղ։

Բացի Թումանյանի և Կոմիտասի հոբելյաններից, մեր գրականագետները և արվեստագետները հաշվետու տարում զգալի աշխատանք են կատարել գրականության և արվեստի բազմաթիվ հարցերի ուսումնասիրության և ընդհանրացման ուղղությամբ։ Ավարտված թեմաներից են Ա. Գրիգորյանի «Ոճը և պոետիկան», Դ. Սևանի «Սփյուռքահայ գրականության ձևավորումը», Ա. Չարենցի «Եղիշե Չարենցի կյանքի վերջին շրջանի ստեղծագործությունները», Խ. Սարգսյանի «Լևոն Շանթ» աշխատությունները (գրականության ինստիտուտ) և «Սովետական Հայաստանի ճարտարապետությունը», «Հայ միջնադարյան թատրոնի պատմություն» կոլեկտիվ աշխատանքների մի քանի բաժինները, «Շեքսպիրական տիպերի հանրագիտարանը», «Հայաստանի և հայ մշակույթի մասին» ժողովածուների շարքից 4-րդ գիրքը, հրատարակված է «Հայաստանի ճարտարապետական հուշարձանները» Միլանի արվեստի ակադեմիայի հետ համատեղ կատարած աշխատությունը (արվեստի ինստիտուտ)։

Հայ լեզվաբանների հաջողություններից են «Ժամանակակից հայոց լեզվի հինգհատորյա բացատրական բառարանը», որի առաջին հատորը արդեն լույս է տեսել, իսկ երկրորդը հանձնված է տպագրության։ Հրատարակվել են Գ. Ջահուկյանի «Հայերենը և հնդեվրոպական հին լեզուները» մենագրությունը։ Ավարտված են «Լեզվաբանական բառարանը», «Ակնարկներ միջին հայերենի պատմության» առաջին հատորը և այլն։

Վերլուծելով բաժանմունքի հնագիտության և ազգագրության, փիլիսոփայության և իրավունքի ինստիտուտների և արևելագիտության սեկտորի կատարած աշխատանքները, ակադեմիկոս Մ.

Աղայանը ընդգծեց, որ մեր հնագետները, փիլիսոփաները, իրավագետները և արևելագետները իրենց ուսումնասիրություններով կարևոր ներդրում են կատարել գիտության տվյալ բնագավառների բազմաթիվ հարցերի լուսաբանման գործում: Հնագիտական արշավախումբը հայտնաբերել է քարանձավային (պալեոլիթյան) նոր բնակավայրեր Հրազդան գետի կիրճում, նոր ժայռապատկերներ՝ Գեղամա և Սյունաց լեռներում: Նոր, հետաքրքիր նյութեր են հայտնաբերել Սևանա լճի ցամաքած ափերում, Մեծամորում, Ուրարտական Էրեբունի, Թեյշեբաինի, Արգիշտիխինիլի քաղաք-բերդերում, Հին Արմավիրում, Գառնիում, Դվինում գործող արշավախմբերը: Վիմագրագետները ավարտել են «Հյուսիսային Կովկասի և Ղրիմի հայերեն արձանագրությունները» աշխատությունը: Ազգագրական և բանահյուսական արշավախմբերը լայն աշխատանք են կատարել ոչ միայն Հայաստանում, այլև Լեռնային Ղարաբաղում և Ադրբեջանի հայաբնակ շրջաններում ու գյուղերում:

Փիլիսոփայության և իրավունքի ինստիտուտը, որը ստեղծվել է հաշվետու տարում, բացի Վ. Ի. Լենինի հոբելյանին նվիրված թեմաներից, տպագրության է պատրաստել «Գիտական գիտելիքի տրամաբանական վերլուծության փիլիսոփայական հարցեր» կոլեկտիվ աշխատությունների շարքի երկրորդ պրակը, հրատարակվել է Գ. Գրիգորյանի «Վահրամ Րաբունու փիլիսոփայությունը» մենագրությունը, Թ. Իսայանի «XIX դարի երկրորդ կեսի հայ հասարակական միտքը կղերական գաղափարախոսության դեմ պայքարում» աշխատությունը և այլն:

Արևելագետները հաշվետու տարում հրատարակել են «Մերձավոր և Միջին Արևելքի երկրները» մատենաշարի հերթական 4-րդ հատորը, որը նվիրված է Իրանի նոր և նորագույն ժամանակաշրջանի պատմության, տնտեսության և մշակույթի հարցերին, Հ. Սգանյանի «Ագրարային հարաբերությունները Իրանում XIX դարի երկրորդ կեսին», Վ. Բայբուրդյանի «Նոր Ջուղայի հայ գաղութը XVII դարում» և այլ աշխատություններ: Ավարտված են նաև «Ակնարկներ Սիրիայի նորագույն պատմության» և «Ակնարկներ հայ արևելագիտության» կոլեկտիվ աշխատությունները:

Հաշվետու տարում հասարակական գիտությունների բաժանմունքի հիմնարկները զգալի աշխատանք են կատարել Երևանում համամիութենական մի շարք գիտական նստաշրջանների և սիմպոզիումների կազմակերպման ուղղությամբ, ինչպես, օրինակ՝ ֆրանսիական պատմաբանների հետ համատեղ սիմպոզիումը, արաբագետների III համամիութենական կոնֆերանսը, «Հին Արևելքի քաղաքները և առևտուրը մ. թ. ա. III և I հազարամյակներին» պրոբլեմի շուրջը համամիութենական սիմպոզիումը, որոնց աշխատանքներին մասնակցել և զեկուցումներով հանդես են եկել հայ գիտնականները: Բացի դրանից, բաժանմունքի գիտական աշխատողները զեկուցումներով հանդես են եկել նաև Մոսկվայում, Լենինգրադում, Կիևում, Տաշքենդում և Սվերդլովսկում տեղի ունեցած գիտական կոնֆերանսներում և նստաշրջաններում:

Ընդհանրացնելով բաժանմունքի հիմնարկների կատարած աշխատանքը, զեկուցողը ընդգծեց, որ հաշվետու տարում լայնացել է ուսումնասիրությունների պրոբլեմատիկան, բարձրացել է ընդհանրացնող, կոլեկտիվ աշխատությունների տեսակարար կշիռը:

Հաշվետու ժողովում Մ. Աղայանը կանգ առավ նաև գիտական հիմնարկների աշխատանքներում տեղ գտած թերությունների վրա: Նա մասնավորապես նշեց, որ դեռևս չի հաղթահարված բազմաթեմայնությունը: Հարկ եղած ուշադրություն չի դարձվում լաբորատոր աշխատանքին, կան թեմատիկ պլանների թերակատարման, թեմաների կատարման ժամկետները երկարացնելու դեպքերին և այլն:

Անդրադառնալով բաժանմունքի բյուրոյի գործունեությանը, Մ. Աղայանը նշեց, որ հաշվետու տարում տեղի է ունեցել բաժանմունքի երկու ընդհանուր ժողով և բյուրոյի 16 նիստ: Բաժանմունքը աշխատանք է տարել հազվագյուտ մասնագիտությունների գծով կադրեր պատրաստելու ուղղությամբ, ասպիրանտներ են ընդունված խեթագիտության, ասորագիտության, հունգարագիտության, տերմինաբանության, հարավ կովկասյան լեզուների, կոնկրետ սոցիոլոգիայի, հայաստան թուրքերենի և այլ մասնագիտությունների գծով: Բաժանմունքի բյուրոյի նիստերում քննարկվել են նաև կոմպլեքսային աշխատանքների հետ կապված գիտական ու գիտա-կազմակերպչական հարցեր, բաժանմունքի հիմնարկների 1970 թ. գիտա-հետազոտական պլանները, վերանայվել ու ճշգրտվել են հիմնարկների պրոֆիլները, ուղղությունները ու կառուցվածքը և այլ հարցեր:

Զեկուցման շուրջը ծավալվեց մտքերի փոխանակություն, որին մասնակցեցին Բ. Առաքելյանը, Ս. Երեմյանը, Վ. Նալբանդյանը, Ա. Մինասյանը, Լ. Խաչիկյանը, Ա. Կարինյանը, Գ. Ղարիբջանյանը, Հ. Ինճիկյանը, Ա. Ղարիբյանը:

Ակադեմիկոս Ս. Տ. Երեմյանը իր ելույթում նշեց, որ չնայած ստեղծվում է հայ ժողովրդի պատմության բազմահատորյակը, բայց դեռևս կան ուսումնասիրելու շատ հարցեր, որոնց վրա պատմության ինստիտուտը պետք է լուրջ ուշա-

[illegible] գործին: Նա հատկապես ընդգծեց [illegible] [illegible]:

[illegible] դիրեկտոր Վ. Առաքելյանը ի նկատի ունենալով մեկ տարվա [illegible] գրական աշխատանքը [illegible] կարևոր աշխատանքների մշակման գործում, [illegible], որ պատմագրական [illegible] մի [illegible] ներկա պատմաբաններին, որի [illegible] տարիներ չունենալու չափ աշխատությունները մնում են հրատարակչությունում կամ [illegible]: Անկատար են կազմակերպված մեր գիտնականների ուսումնասիրությունների և կյանքերի երկերի հրատարակությունը [illegible]:

Անդրադառնալով գիտական կադրերի պատրաստման հարցերին Ա. Մինասյանը, մասնավորապես նշեց, որ հարկավոր է բարելավել ասպիրանտների ուսուցումը, նրանց համար բնակարանային բարենպաստ պայմաններ ստեղծել, ավելի նպատակասլաց դարձնել գիտական ղեկավարությունը:

Մեր ուսումնասիրության շատ հարցեր, իր ելույթում ասաց Մ. Մաշտոցի անվան մատենադարանի դիրեկտոր Լ. Խաչիկյանը, կապված են Անդրկովկասի մյուս հանրապետությունների գիտահետազոտական հաստատությունների հետ: Դրա համար էլ անհրաժեշտ է սերտ կապի մեջ մտնել նրանց հետ, համատեղ ուժերով լուծել որոշ գիտական հարցեր: Բացի դրանից, շարունակեց նա, մենք վատ ենք օգտագործում նաև արտասահմանի հայագետների ուժերը և նրանց հրատարակությունները: Պետք է ամրացնել ՀՍՍՀ Մինիստրների սովետին առընթեր սփյուռքահայության հետ մշակութային կապի կոմիտեի հրատարակչական ակտիվի աշխատանքները և համաշխարհային ճանաչողության հասցնել հայագիտական կարևոր սկզբնաղբյուրները: Լ. Խաչիկյանը նշեց հայերեն աղբյուրները ռուսերեն հրատարակելու գործը ակադեմիայում կենտրոնացնելու, ինչպես նաև Մատենադարանի և գիտությունների ակադեմիայի համագործակցությունն ուժեղացնելու անհրաժեշտությունը:

Ակադեմիկոս Ա. Բ. Կարինյանն անդրադարձավ գրական քննադատության հարցերին, մասնավորապես նշելով «[illegible]» վեպի առթիվ մամուլում երևան եկած անընդունելի, սխալ սկզբունքներով գրված գրախոսականին: Նա շեշտեց եղբայրական ժողովուրդների բարեկամության փաստերը ընդգծելու և պրոպագանդելու մեծ նշանակությունը: Այդ հարցին անդրադարձավ նաև ակադեմիկոս Ս. Տ. Երեմյանը և հատկապես ընդգծեց գիտնականների հասարակական ակտիվությունը բարձրացնելու հարցը:

ՍՄԿԿ Կենտկոմին կից մարքսիզմ-լենինիզմի ինստիտուտի հայկական մասնաճյուղի դիրեկտոր Դ. Ղարիբջանյանը իր ելույթում խոսեց [illegible] «Հայկական սովետական հանրագիտարանի» աշխատանքները լավացնելու հարցի վրա. մասնավորապես նա նշեց, որ միասնական տերմինի բացակայության պատճառով Անդրկովկասի ժողովուրդների հանրագիտարաններում մեր պատմությանը, աշխարհագրությանը և մշակույթին նվիրված հոդվածները տարբեր ձևով են ներկայացվում: Անդրկովկասի ժողովուրդների պատմության հարցեր պետք է արծարծվեն կոլեկտիվ աշխատություններում. նվիրված լինեն համընդհանուր ճանաչում գտած փաստերի ու երևույթների վրա: Հանրագիտարանները պետք է ստեղծվեն գիտական ամենաբարձր մակարդակով:

Աղբյուրագիտության սեկտորի վարիչ Հ. Դ. Ինճիկյանը պաշտպանելով սկզբնաղբյուրների հրատարակչական գործը բարելավելու միտքը, ասաց, որ նորագույն աղբյուրները մեծ հետաքրքրություն են առաջացնում գիտական տարբեր շըրջաններում: Նա լուրջ ուշադրություն հրավիրեց արտասահմանյան երկրներում գտնվող սկզբնաղբյուրները ձեռք բերելու հարցին:

Իր ելույթը նվիրելով հասարակական գիտությունների գիտա-ինֆորմացիոն կենտրոն ստեղծելու կարևորությանը՝ ակադեմիկոս Ա. Ղարիբյանը, մատնանշեց, որ պետք է արագացնել ակադեմիային առընթեր այդպիսի կենտրոն ստեղծելը:

Զեկուցման շուրջը տեղի ունեցած մտքերի փոխանակությունը ամփոփելով, ակադեմիկոս Մ. Գ. Ներսիսյանը մասնավորապես շեշտեց Անդրկովկասի եղբայրական հանրապետությունների գիտնականների ջանքերը միավորելու, գիտական հարցերը միասնաբար լուծելու հրատապ նշանակությունը:

Բաժանմունքի տարեկան ժողովում ընթերցվեցին մի շարք զեկուցումներ: «Վ. Ի. Լենինը և հայ բոլշևիկների գործունեությունը ՌՍԴԲԿ արտասահմանյան կազմակերպություններում» թեմայով զեկուցեց ՀՍՍՀ ԳԱ թղթակից-անդամ Դ. Բ. Ղարիբջանյանը: Նա բազմաթիվ արխիվային փաստաթղթերի հիման վրա ցույց տվեց, որ 1897—1898 թթ. ձևավորվում են «Բեռլինի մատերիալիստական ընկերությունը». «Բեռլինի ընդհանուր հայ ուսանողական գրական միությունը»: Փարիզում գործում էր «Փարիզի հայ ուսանողական միությունը», XX դարի սկզբին Ժնևում գործում էր «Կովկաս» ուսանողական հայրենասիրական խումբը, որտեղ ակտիվ դեր էին կատարում հայ և վրացի մարքսիստները: 1903 թ. հայ մարքսիստները անձնական սերտ կապ են հաստատում արտասահմանում գործող Վ. Ի. Լենինի հետ: Երբ 1905 թ. մարտին

ժնևում Վ. Ի. Լենինի օգնությամբ ձևավորվում է ՌՍԴԲԿ արտասահմանյան կազմակերպության կոմիտեն, այնտեղ տարբեր ժամանակներում ակտիվ աշխատանք են կատարում հայ բոլշևիկներ Իսահակ Ղալայանցը, Բոգդան Կնունյանցը, Արշակ Զուրաբյանը, Ստեփան Շահումյանը, Կամոն, Ալեքսանդր Բեկզադյանը, Վլադիսլավ Կասպարովը, Արշավիր Մելիքյանը և ուրիշներ:

Հաջորդ զեկուցումը, որով հանդես եկավ ԳԱ թղթակից-անդամ Բ. Ն. Առաքելյանը, նվիրված էր նյութական մշակույթի ժառանգության հարցերի լուսաբանմանը՝ Վ. Ի. Լենինի ուսմունքի լույսի տակ:

— Սոցիալիստական հեղափոխության տեսաբանը, սովետական պետության մեծ հիմնադիրը,— ասաց նա,— վճռաբար մերժել է նիհիլիզմը անցյալի ժառանգության նկատմամբ, պահանջում էր հոգատարությամբ պահպանել կուլտուրայի հուշարձանները: Դեռևս 1917 թ. նոյեմբերի 3-ին ՌՍՖՍՀ Լուսժողկոմատը կոչ է արել պահպանել մշակութային ժառանգությունը, ապա և ստեղծել է պատմական հուշարձանների պահպանության կոմիտե: Լենինը բազմիցս ընդգծել է կուլտուր-պատմական և գեղարվեստական հուշարձանների դաստիարակչական մեծ դերն ու նշանակությունը. Նրա նախաձեռնությամբ ընդունվել են մի շարք որոշումներ, որոնք կարևոր նշանակություն են ունեցել նյութական մշակույթի ժառանգության պահպանման, ղնահատման և ուսումնասիրության ասպարեզում: Այդ համաժողովրդական գործը պետական հիմքերի վրա է դրվել: Լենինը սովորեցնում էր, որ մեզ համար թանկ է անցյալի ժառանգության «այն ամենը, ինչ արժեքավոր է մարդկային մտքի և կուլտուրայի ավելի քան երկու հազարամյա պատմության մեջ»:

Այնուհետև, զեկուցողը մանրամասն կանգ առավ նյութական մշակույթի ժառանգության պահպանման, ուսումնասիրման և նրա հիման վրա սոցիալիստական հասարակության նոր մշակույթ ստեղծելու և զարգացնելու ուղղությամբ սովետական տարիներին Հայաստանում ծավալված մեծ և շարունակ խորացվող ու ընդլայնվող աշխատանքների վրա, անդրադարձավ գործնական մի շարք հարցերի:

Պատմական գիտությունների դոկտոր Լ. Բաբայանի զեկուցումը նվիրված էր «Վ. Ի. Լենինը և պատմության մեթոդոլոգիական հարցերը» թեմային: Անդրադառնալով պատմության մեթոդոլոգիական հարցերին նվիրված լենինյան գրքերին, զեկուցողը ցույց տվեց Վ. Ի. Լենինի մեծ դերը պատմության մարքսիստական լուսաբանման գործում, նրա գրքերի սկզբունքային ու գործնական հսկայական նշանակությունը: Նա անդրադարձավ Լենինի մի շարք աշխատություններում տեղ գտած բուրժուական պատմագրության քննադատությանը, պատմագիտական խնդիրները քննարկելու ժամանակ նրա կիրառած պատմական-մատերիալիստական մեթոդներին, որոնք այսօր էլ կարևոր նշանակություն ունեն բուրժուական գաղափարախոսության դեմ մղվող պայքարում, մարքսիզմ-լենինիզմի ռևիզիայի արդի փորձերը մերկացնելու գործում:

— Միակ իսկական գիտական ուղղությունը,— ասաց զեկուցողը,— մարքս-լենինյան պատմական ուղղությունն է: Միայն նա կարողացավ բացահայտել համաշխարհային պատմության և ռուսական պատմական պրոցեսի օրինաչափությունը և հենվելով այդ օրինաչափությունների խոր իմացության վրա, կանխատեսել մարդկության պատմական զարգացման գիտական ընթացքը, որի հաստատումը եղավ Հոկտեմբերյան հեղափոխության հաղթանակը, սոցիալիզմի արդի համաշխարհային սիստեմը:

Բանասիրական գիտությունների դոկտոր Էդ. Ջրբաշյանը Վ. Ի. Լենինի «Փիլիսոփայական տետրակները և գեղագիտության մի քանի հարցեր» զեկուցման մեջ ցույց տվեց Վ. Ի. Լենինի այդ աշխատության բացառիկ կարևոր նշանակությունը գեղագիտական հարցերի մշակման համար: Սահմանելով մատերիալիստական դիալեկտիկայի օրենքները, Վ. Ի. Լենինն այդ աշխատության մեջ բացահայտում է բնության, մարդկային գործունեության և մտածողության համընդհանուր սկզբունքները, որոնք իրենց յուրահատուկ գծերով հանդես են գալիս նաև իրականության գեղագիտական յուրացման ընթացքում:

Ժողովի մասնակիցները հետաքրքրությամբ լսեցին կարդացված զեկուցումները: